

UOT 372.881.111.1

Nərminə Soltan qızı Quliyeva

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin baş müəllimi
<https://orcid.org/0000-0002-5090-9699>

Xavər Dadaş qızı Hacıyeva

filologiya üzrə fəlsəfə doktoru
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin dosenti
<https://orcid.org/0000-0002-1a690-1298>

Çimnaz Tapdıq qızı Səlimova

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin müəllimi
<https://orcid.org/0000-0002-0530-4535>

İNGİLİS DİLİ FAKÜLTƏLƏRİNİN TƏLƏBƏLƏRİNDƏ LEKSİK BACARIQLARIN FORMALAŞDIRILMASI YOLLARI

Нармина Солтан гызы Гулиева

старший преподаватель
Азербайджанского государственного экономического университета

Хавяр Дадаш гызы Гаджиева

доктор философии по филологии,
доцент Азербайджанского государственного экономического университета

Чимназ Тандыг гызы Салимова

преподаватель
Азербайджанского государственного экономического университета

СПОСОБЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЛЕКСИЧЕСКИХ НАВЫКОВ У СТУДЕНТОВ ФАКУЛЬТЕТОВ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Narmina Soltan Guliyeva

senior teacher of
Azerbaijan State Economic University

Khavyar Dadash Hajiyeva

doctor of philosophy in philology,
associate professor of Azerbaijan State Economic University

Chimnaz Tapdıq Salimova

teacher of
Azerbaijan State Economic University

WAYS FOR FORMING LEXICAL SKILLS IN ENGLISH-SPEAKING FACULTIES STUDENTS

Xülasə. Məqalədə qeyd olunur ki, metodik və psixoloji ədəbiyyat araşdırmaları göstərir ki, ötən əsrin son illərində xarici dillərin öyrənilməsi və öyrədilməsi prosesində leksik yanaşmaya üstünlük verilməsi geniş vüsət almışdır. Psixoloqlar və metodistlər sözlərin məna daşıyıcıları anlayışını tədrisə daxil edərək onların

yoxluğu mühitində heç bir kommunikasiya baş tutmayacağına əminlik gətirmişlər. Hər iki sahə mütəxəssisləri dil öyrənmələrinin kommunikativ fəaliyyətlərinin fərdi xarakter daşmasını, onların xarici dillərə yiyələnmələrində meyl, maraq və qabiliyyətlərinin nəzərə alınmasını və nəticədə bu fəaliyyətin sosial xarakter almasını əsas tutaraq müxtəlif fikirlər, mülahizələr və konkret iş üsulları təklif etmişlər.

Açar sözlər: kommunikativ, leksik, ingilis dilinin tədrisi

Резюме. В статье отмечается, что исследования методической и психологической литературы показывают, что в последние годы прошлого века предпочтение лексического подхода в процессе изучения и преподавания иностранных языков получило широкое распространение. Психологи и методисты ввели в обучение понятие слова как носителя смысла, следя за тем, чтобы без них не было никакого общения. Специалисты обеих областей предлагали различные идеи, соображения и конкретные методы работы, основанные на индивидуальном характере коммуникативной деятельности изучающих язык, учете их склонностей, интересов и способностей в овладении иностранными языками и, как следствие, социальной природы этого процесса. активность.

Ключевые слова: коммуникативный, лексический, преподавания английского языка

Summary. First of all, it should be noted that methodical and psychological literature studies show that in the last years of the last century, preference for the lexical approach in the process of learning and teaching foreign languages has become widespread. Psychologists and methodologists introduced the concept of words as carriers of meaning into teaching, making sure that no communication would take place in the absence of them. Specialists of both fields proposed various ideas, considerations and specific work methods based on the individual nature of the communicative activities of language learners, the consideration of their tendencies, interests and abilities in acquiring foreign languages, and as a result, the social nature of this activity.

Key words: communicative, lexical, English language teaching

Tələbələrin leksik bacarıqlara yiyələnməsi prosesi ayrı-ayrı sözlərin deyil, onların müxtəlif mənalarda işlənməsi xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması ilə xarakterizə olunur.

Leksik bacarıqların formalaşdırılmasına dair məqbul saydığımız bəzi fikirlərin şərhinə ehtiyac duyduğumuz üçün haqqında məlumat verdiyimiz yeddi prinsipin xüsusiyyətləri barədə ətraflı məlumat vermək istərdik.

C. Koadi və M. Hallander onları aşağıdakı kimi xarakterizə etmişlər. Birinci prinsip: sözlərin məna çalarlarına uyğun öyrənilməsi. Sözlərin, onların birləşmələrinin, leksik vahidlərin kommunikasiya prosesinə tətbiqinin əsası bu sözlərin malik olduğu yaxın mənalarının tələbələr tərəfindən səmərəli şəkildə qavranılması təşkil edir, ingilis dilində leksik materialın tədrisinin ən mühüm aspekti tələbələrin fəaliyyət zamanı müstəqilliyini təmin etməkdir. Burada əsas məsələ, aşağı kurslarda ingilis dilində leksik materialın təlimi prosesinin kommunikativ yönü şəkildə təşkil edilməsi, təlimin məqsədyönlü, sistemli, mərhələli şəkildə həyata keçirilməsi, istifadə edilən leksik vərdişlərin aşılmasının təcrid edilmiş şəkildə deyil, interaktiv şəkildə təşkil edilməsi proseslərinin tənzimlənməsidir.

İkinci prinsip: tələbələrin öyrənməli olduqları işlək sözlərin miqdarı, 3000 ümumi sözdən (common words) hansılarının tələbələrin ehtiyaclarına uyğun seçilməsi. C. Koadi və M. Hollander xüsusi tədqiqatlar və eksperimentlər əsasında müəyyənləşdirmişlər ki, ixtisası dil olan fakültələrdə tələbələrin 3000 işlək leksik vahidi tam mənimsəməsi onların ingilis dilində ünsiyyət prosesində həmsöhbət kimli çıxış etməsinə imkan yaradır.

Problemi araşdıran tədqiqatçılar qeyd edirlər ki, ingilis dilində danışan, eşidib-anlayan, yazan və oxuyan şəxs müxtəlif xarakterli, məzmunlu və üslublu mənlərdə reseptiv və reproduktiv mənimsəniləcək sözlərin təqdim etdikləri məlumatı adekvat şəkildə qəbul etməyə və müəyyən dərəcədə özünü küləşdirməyə çalışaraq qrafik simvollarla işləmək məcburiyyətində olurlar. Bu zaman onların lüğət ehtiyatının həcmi qənaətbəxş olarsa, məndə olan leksik, struktur və kulturoloji mənanın anlaşılması prosesi uğurlu hesab edilə bilər.

Üçüncü prinsip: leksik materialın məqsədli öyrənilməsi üçün şəraitin yaradılması. Tədqiqatçıların fikrincə, hazırlıqlı, bir növ professional hesab edilən oxucu üç növ məlumat əldə etmiş olur. Birincisi, səs və simvolların məcmusu

olan qrafonik məlumat. Güman edilir ki, tələbələr artıq bu növ məlumata yiyələnmişlər. Burada əsas diqqət tələbələrə tələffüz vərdişlərinin lazımı səviyyədə aşılmasına yönəldilməlidir. İkinci növ məlumat dilin qrammatik strukturlarının daşdığı sintaktik məlumat adlanır. Ana dilinin qrammatik qayda və normalarına yiyələnmiş dil daşıyıcıları nitq fəaliyyəti növlərinə uyğun əldə edilmiş bilikləri tətbiq edirlər. Üçüncü növ məlumat isə semantik məlumatdır. Oxuyarkən və ya dinləyərkən semantik mənanı tam şəkildə anlamaq üçün tələbə həm leksik, həm də qrammatik xarakterli mənanı adekvat şəkildə başa düşməyi bacarmalıdır.

Tədqiqatçılar (C. Koadi, I.S. Nation, T. Paribaxt) leksik materialın məqsədli şəkildə öyrənilməsi prosesində tərcümənin də rolunu xüsusi qeyd etmişlər. Onlar sübut etmişlər ki, leksik bacarıqların inkişaf etdirilməsi üçün ana dilində sözlərin məna çalarları assosiativ olaraq xarici dilə köçürülür. Yadda saxlanılan söz mənalari ikinci dildə fikrin ifadəsi üçün yardımçı olur. (3)

Digər tədqiqatçılar (C. Çannel, R. Atkinson, N. Ellis) .naməlum sözlərin tədrisi üçün ingilis dili müəllimlərinə aşağıdakı məsələlərin diqqət mərkəzində saxlanmasını tövsiyə edirlər (46):

Tələbələr sözlərin formalarından daha çox onların işlənməsinə ehtiyac duyurlar. Onlar sözlərin səslənməsini (tələffüzünü) eşitməyə daha çox həvəs göstərirlər. İngilis dilində leksik bacarıqların yaradılması prosesində qarşıya çıxan ilkin linqvistik problemlər sırasında omonimlik, sinonimlik və çoxmənalılıq mühüm yer tutur.

İngilis dilində sözlərin məna çalarları bir qayda olaraq, mətn daxilində anlaşılır. Məsələn, “yellow” sözü ayrılıqda işləndikdə rəng mənasını verir, lakin müxtəlif kontekstlərdə bu söz “paxıl, şübhəli, sensasiyalı, mənəviyyatca pozğun” mənalalarında işləyə bilər.

Mətn daxilində işlənen qrammatik strukturların da kontekstə görə anlaşılması önəmlidir: The horse stopped to drink, The horse stopped drinking. Lakin, heç də həmişə kontekst konkret olaraq bir sözün (onun mənasının) başa düşülməsinə yardım etmir. Məsələn, *I need socks that will wear. I need socks that will not wear.* Bu misallarda kontekst “wear” sözünün mənasının aydınlaşmasına kömək edə bilmir.

Bu zaman birbaşa sözün mümkün anlaşılma variantlarına müraciət edilir. Aydındır ki,

heç kəs cırılan corab almaq istəməz. Bu mənada birinci cümlədə “wear” – “davamlı istifadəyə yararlı”, ikinci nümunədə isə “istifadədən korlanma” mənalari ifadə edir.

Qeyd etmək lazımdır ki, çoxmənalı sözlərin tədrisində yarana biləcək linqvistik problemlərdən biri də dilöyrənənlərin sözlərin ehtiva etdiyi mənalari kontekstə uyğunlaşdırma bilməmələridir. To give smb. one’s head – kiməsə diqqət (qayğı) göstərmək, not to give smb. one’s head – kiməsə “baş qoşmamaq”, to hold up one’s head – başım dik tutmaq və s. kimi birləşmələrdə “head” sözü məcazi mənalarda məna çalarları kəsb etmişdir, ingilis dilində sözləri, söz birləşmələrini və idiomları öyrənərkən tələbələr sözün ilkin mənalariından fərqli olaraq onun təqdim etdiyi digər mənalari da mənimsəməlidirlər.

Leksik bacarıqlara yiyələnmə prosesində öyrəniləcək sözlərin miqdarı da mütəxəssislərin diqqət mərkəzindədir.

Sözlərin öyrənilməsi prosesi tədris üsullarından çox razılıdır və imkan daxilində xarici dil, eyni zamanda əşya əyaniliyindən geniş istifadə olunmalıdır.

Yeni öyrəniləcək sözlər artıq mənimsənilmiş sözlərlə əlaqəli tədris olunmalıdır. Cümlə nümunələri, nitq hissələri, açar sözlər bu işdə yardımçı ola bilər.

Dördüncü prinsip: söz bilgilərinin (world knowledge) genişləndirilməsi üçün' şəraitin yaradılması.

P. Prins hesab edir ki, xarici dildə bir sözün mənasını bilmək (tərcümə etmək) onun müvafiq situasiyada işlənməsinə hələ tam zəmanət, vermir. O, sübut etmişdir İd, söz bilgiləri heç qrammatik strukturları, affiks və suffiksləri, söz-önülərini reseptiv və ya produktiv şəkildə öyrənmək də deyil. Reseptiv söz bilgisi o deməkdir ki, tələbələr oxu və eşidib-anlama prosesində sözləri, söz birləşmələrini və frazeoloji birləşmələri tanıya bilirlər, produktiv söz bilgisi isə o deməkdir ki, tələbələr onları yazıda və danışıq aktında sərbəst işlədə bilirlər.

Müəllif yazar: “Elaboration involves expanding the connections between what I the learners already know and new information” (2, s.49). Bu fikrin açması ondan ibarətdir ki, tələbələr yeni sözü və ya sözləri yeni informasiyanın qəbulu zamanı artıq öyrəndikləri sözlərlə əlaqələndirməyi bacarmalıdırlar.

P. Prins göstərir ki, tələbələrin söz bilgisini dərinləşdirmək üçün aşağıdakı əməliyyatlar həyata keçirilməlidir:

- sözləri kateqoriyalara görə seçmək;
- sözləri semantik qruplara görə müəyyənləşdirmək;
- sözdüzəltmə əməliyyatlarını öyrənmək;
- sözlərin sinonim və antonimlərini bilmək;
- söz ağacları və xəritələri tərtib etmək;
- sözləri müxtəlif sütunlarda düzgün qruplaşdırmaq;
- sözlərin verilmiş mətnlərdə işlənmə variantlarını müəyyən etmək.(3)

Beşinci prinsip: öyrənilmiş sözlərin danışıq dilinə gətirilməsinə şəraitin yaradılması.

Öyrənilmiş sözlərin canlı danışıq dilinə gətirilmə, bu o deməkdir ki, tələbələr onlara tanış olan, onların mənimsədiyi qrammatik strukturlar və leksik vahidlər əsasında sərbəst danışa bilərlər, ünsiyyət yaratmaq imkanına malik olurlar. İ.S.P.Nation göstərir ki, sözlərin və söz birləşmələrinin oxu, yazı, eşidib-anlama -və danışıq prosesinə cəlb olunması məqsədyönlü xarakter daşımalı, hər bir fəaliyyət növü üzrə bacarıqların formalaşdırılmasında əsas rol oynamalıdır.

Altıncı prinsip: söz mənalarının kontekstdən tapılması.

Söz mənalarının kontekstdən tapılması bir strategiya olaraq çox çətin fəaliyyət formasıdır. İ.S.P. Nation uzun müddət apardığı eksperimentlər nəticəsində belə bir qənaətə gəlmişdir ki, bu işin müvəffəqiyyətli həlli üçün tələbələr müəyyən bir mətnə sözlərin 95%-ni əvvəlcədən mənimsəməli olmalıdırlar. Digər bir tədqiqatçı P. Kelli də hesab edir ki, bu fəaliyyət növü bütün hallarda uğurlu nəticə verməyə də, tələbələrin dil öyrənmədə ümumi bacarıqlarının yaradılmasına yardım göstərir. Bu metodik iş üsulu səbir, təmkin və məşq tələb edir. İ.S.P.Nation və C.Koadinin tədqiqatlarında söz mənalarının kontekst vasitəsilə anlaşılması beş mərhələli iş üsuluna əsasən həyata keçirilir. Naməlum sözün təmsil etdiyi nitq hissəsinin müəyyənləşdirilməsi. (2)

Mətnin nəzərdən keçirilməsi və mümkün halda sadələşdirilməsi. Mətnin ətraflı təhlil edilməsi, onun leksik və qrammatik çətinliklərinin müəyyənləşdirilməsi. Yeni sözün birləşmələrdə və cümlələrdə işlənmə variantının öyrənilməsi.

Yeni sözün mənasının tapılması. Mənası anlaşılan sözün forma və mənasının düzgünlüyünün yoxlanılması.

Yeddinci prinsip: müxtəlif-lüğətlərdə işin təşkili və tələbələrə lüğətlərdən istifadə qaydalarının öyrədilməsi. Bu prinsipin tədris prosesinə daxil edilməsi demək olar ki, bütün tədqiqatçılar tərəfindən müsbət qiymətləndirilir. F. Nayt göstərir ki, xarici dilin öyrədilməsi (tədrisi) metodikasını ilə yanaşı sərbəst öyrənmə strategiyaları da dil öyrənmədə vacib amildir.

Biz yuxarıda qeyd etmişdik ki, lüğətin tədrisi prosesində tələbələr müstəqil fəaliyyətə sövq edən strategiyalardan istifadəyə həvəsləndirmək məqsəduyğun hesab edilir ki, bura başlıca olaraq lüğətlərdən istifadə, morfoloji və kontekstual təhlil daxildir.

Lüğətlər tələbələrə müəyyən bir sözün çox sayda mənanı ilə tanış edərək kontekstdə uyğun gələnini seçməyə imkan verir. Təkdilli lüğətlər sözün izahı xarici dildə verdiyi üçün dilin mənimsənilməsinə asanlaşdırıcı söz birləşmələrinin öyrənilməsində faydalı hesab olunur.

İkidilli lüğətlər isə oxu zamanı anlama bacarığını inkişaf etdirsə də, bu lüğətlərdən davamlı olaraq istifadə tələbələrin yeni sözləri müxtəlif kontekstlərdə işlətmə bacarığının inkişaf etdirilməsinə mane ola bilər.

Hazırda kodlaşdırılmış lüğətlər də öz səmərəsini verməkdədir. Bu lüğətlərdə sözlər əlifba sırası ilə deyil, mənaya görə qruplaşdırılır və onların sintaktik, pragmatik istifadəsi öz əksini tapır.

Xarici dilləri tədris edən müəllimlər yaxşı bilərlər ki, kommunikativ təlimi təşkil edən əsas prinsiplərdən biri məhz interaktivlik prinsipidir. Hər hansı xarici dilin, xüsusilə də, əsas ünsiyyət statusu əldə etmiş ingilis dilinin öyrənilməsində və öyrədilməsində əsas məqsəd həmin dildən kommunikativ yönümlü fəaliyyət üçün istifadə etməkdir (G.C. Hüseyinzadə, D. Hayms, S.D. Kraşen).

Başqa bir həqiqəti də vurğulamaq lazımdır ki, dilin aspektləri olan leksika, qrammatika, fonetika, eləcə də, nitq fəaliyyəti növləri olan danışıq, eşidib-anlama, oxu və yazının (yazılı nitqin) öyrənilməsi öz-özlüyündə bir məqsəd kimi çıxış edə bilməz. Bu o deməkdir ki, dilin aspektlərinə və dil bacarıqlarına (vərdişlərinə) yiyələnmədən həmin dildən kommunikativ məqsədlərlə adekvat şəkildə istifadə etmək qabiliyyətinə yiyələnmək qeyri-mümkündür. Bu halda bizim mülahizəmiz ondan ibarətdir ki, leksik bacarıqlar öz-özünə formalaşa bilməz, bu fəaliyyətin müvəffəqiyyətli həlli üçün lazımi baza yaradılır.

malı və həmin bazadan səmərəli, məqsədyönlü istifadə olunmalıdır. Leksik materialların seçilməsində tələbələrin tələbat və ehtiyaclarının, bilik və maraq dairələrinin nəzərə alınması ingilis dilində leksikanın tədrisinin səmərəli şəkildə təşkil edilməsi və uğurlu: nəticələrin əldə edilməsini təmin edən amillərdir.(2)

İngilis dili üzrə tələbələrdə leksik bacarıqların yaradılmasının linqvovodidaktik əsaslarını, leksik bacarıqların formalaşdırılmasının psixoloji şərtlərini, bütövlükdə ingilis dilinə yiyələnmə prosesində leksik yanaşmanın rolunu, > ingilis dilində leksik materialın öyrənilmə strategiyalarını və mənimsənilməsini, onların qarşılıqlı əlaqələrini araşdırdıqdan sonra ingilis dili fakültələrinin aşağı kurs tələbələrində leksik bacarıqların formalaşdırılması yolları (üsulları) barədə fikir və mülahizələrimizin şərhinə başlamaq bilirik.

Hər şeydən əvvəl qeyd etmək lazımdır ki, biz aşağı kurs tələbələrində leksik bacarıqların yaradılması üçün tanınmış metodist C. Harmerin xarici dil strukturu və onun işlənməsi barədə mövcud konsepsiyasını əsas kimi qəbul etmişik. Müəllif dilöyrənmə prosesində əsas diqqətin dil strukturuna və onun işlənmə formalarına yönəldilməsini təklif etmişdir:

- söz formalarının morfoloji əlamətləri (e.g. the fact that is and am are forms of be, but amn it is not)
- frazaların, budaq cümlələrin və cümlələrin sintaktik əlamətləri (e.g. the rules of question formation or the construction of if – sentences)
- sözlər, onların mənə xüsusiyyətləri və leksik-qrammatik əlaqələri (e.g. the fact that enjoy can be followed by an -ing form but not by an infinitive), and collocation rules (e.g. we say even-handed but not even-footed)
- frazaların və cümlələrin daşdığı mənə və funksiyalar
- tələffüz
- orfoqrafiya (30)

Digər tanınmış metodist Penni Ur leksik materialın tədrisi üçün iki suala cavab axtarılmasını qeyd etmişdir:

- lüğət nədir?
- nəyi (nələri) öyrətməli?

Birinci suala cavab verərkən müəllif əksər tədqiqatçılar tərəfindən qəbul olunmuş belə bir

fikirə razılaşıb ki, doğrudan da sözlər “danışığı materialıdır”, ikinci sualın cavabında isə P.Ur göstərir ki, sözün forması, tələffüzü və yazılışı öyrədilməlidir. Bu prosesdə əvvəlcə sözün ilkin mənası (denotation), sonra məcazi mənası (connotation) və daha sonra düzgün işlətmə yeri təqdim olunur. Söz mənalarının açılışında sinonim və antonimlərdən geniş istifadə olunur (3). ingilis dilində lüğətin tədrisinə dair xüsusi vəsait hazırlamış S. Tomburi yuxarıda göstərilən müəlliflərin dilöyrənmə strategiyalarını məqbul hesab etmiş, lakin ingilis dilində sözlərin konkret mövzu ətrafında öyrədilməsini də müsbət hal kimi qiymətləndirmişdir (4).

Deyilənləri nəzərə alıb hesab edirik ki, leksik materialın mənimsənilməsi dedikdə, biz dil haqqında bilikləri psixolinqvistik cəhətdən mənimsəmənin tanıma, bilmə səviyyələrinə müvafiq hesab edirik. Lakin, universitetlərin ixtisası dil olan fakültələrinin tələbələri qarşısında duran tələb öyrənilən dil səviyyəsində müstəqil kommunikasiyaya girmək bacarığına malik olmaqdır. İngilis dilində sözlər, söz birləşmələri haqqında bilik deyil, fikri ifadə etmək, münasibət bildirmək, dili tənqidi düşüncəyə malik olmaq bacarığı səviyyəsində mənimsəmək və nitq aktına qoşulmaq əsasdır.

Göstərilən prosesin həyata keçirilməsi elementar bacarıqlar, bacarıqların vərdişə çevrilməsi, vərdişlərin yaradılması və formalaşdırılması mərhələlərində mümkün olur. Ona görə də, biz leksik bacarıqların yaradılması zəminində aşağıdakı parametrləri vacib sayırıq:

- leksik materialın forma və mənə çalarları (leksik sistem);
- leksik materialın struktur çalarları (sintaksis);
- leksik materialın işlənmə çalarları (kommunikasiya). (5)

Təcrübədən bildiyimiz kimi, çox zaman tələbələr kifayət qədər söz ehtiyatına malik olmalarına baxmayaraq onlar öz fikirlərini ingilis dilində sərbəst ifadə edə bilmirlər. Onlar sözləri tələffüz edərkən, cümlədə işlədərkən səhvlər edirlər. Məhz buna görə də, tələbələri şifahi nitq bacarıq və vərdişlərinə yiyələndirmək üçün hələ tədrisin ilkin mərhələsindən onlara fonetika, lüğət və qrammatika sahəsində verilən biliklər praktik məqsədə yönəldilməli, o cümlədən şifahi nitq bacarıq və vərdişlərinin yaradılmasına xidmət etməlidir.

Nəticə

Aşağı kurs tələbələrinə leksik bacarıqların aşılması metodikasının düzgün parametrlərini seçmək üçün ilk növbədə bu prosesdə ortaya çıxan çətinliklərin xüsusiyyətlərini nəzərə almaq lazımdır. Biz onları aşağıdakı kimi müəyyənləşdirməyə çalışmışıq:

- ingilis dilində şifahi nitqin leksik aspektinin tədrisi zamanı tələbələrin rast gəldikləri çətinliklərin böyük əksəriyyət təşkil edən ingilis dili və Azərbaycan dili sistemləri arasında olan fərqlər;
- sözlərin onlara yaxın mənada işlədilən leksik vahidlərdən, sərbəst söz birləşmələrini sabit söz birləşmələrindən və onların frazeoloji vahidlərdən fərqləndirilməsi;
- idiomların və frazeoloji vahidlərin struktur-məna təsnifatı, birləşə bilən sözlərin semantik xüsusiyyətləri və söz birləşmələrinin kombinə edilə bilmə variantları;
- ingilis və Azərbaycan dillərində məfhum, anlayış və məna müxtəlif dil hadisələri ilə ifadə olunur;

- hər iki dildə sözlərin məna həcminin və çalarlarının müxtəlifliyi.

Problemin aktuallığı. Xarici dildə leksik bacarıqların yaradılması, formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsi məsələlərinə dair xüsusi tədqiqatlar aparılmış bəzi metodistlərin elmi araşdırmaları ilə tanışlıq göstərir ki, leksik materialların təqdimatı və öyrənilməsi, bir neçə yeni yanaşmaların və prinsiplərin tədris prosesinə gətirilməsi sayəsində uğurlu nəticələr əldə edilmişdir.

Problemin yeniliyi. Tədqiqat işi ingilis dilini öyrənən azərbaycanlı tələbələrin rast gələ bildiyi problem və çətinlikləri əvvəlcədən proqramlaşdırmaq, proqnozlaşdırmaq və beləliklə, onların qarşısını almaq, ana dilinin mənfi təsirini aradan qaldırmaq, eləcə də, dil-daxili interferensiyanın imkanlarını minimuma endirmək şəraitini yaradır.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Həm də bu tədqiqat işi çərçivəsində xarici dil tədrisinin interaktiv metodlarının istifadəsinə dair iş sistemindən istifadə ilə bağlı metodiki tövsiyələr təklif edilmişdir.

Ədəbiyyat:

1. Bünyatova F., B. Abdulla. Təlim və tərbiyədə interaktiv texnologiya. – Bakı: Ozan, – 2000. – 86 s.
2. Həməzəyev M. Yaş və pedaqoji psixologiyanın əsasları. – Bakı: Maarif, – 2003. – 280 s.
3. Qədimova X.N. İnteraktiv təlim metodları və onların tətbiqi yolları: Metodik tövsiyə. – Bakı, 2003.
4. Veysova. İbtidai və orta məktəblərdə fəal təlim metodlarının tətbiq edilməsi. – Bakı, 2002, – 114 s.
5. Yunusov D.N. Xarici dilin tədrisi: problemlər və mülahizələr. Azərbaycanca xarici dillər 2/2007.

E-mail: cinaz.selimova.1962@gmail.com

khavarhajiyeva@gmail.com

Rəyçilər: *filol.ü.fəls.dok. İ.Y. Qəniyeva,*

filol.ü.fəls.dok. Y.M. Abbasova

Redaksiyaya daxil olub: 10.10.2023